RÖSTRÄTT

KVINNOR I Sverige

Sammanträde under den internationella kvinnokongressen i Stockholm år 1911.
Stockholms stadsmuseum
Okänd fotograf

Fotografiet visar Stockholms slott 1890 - 1903. Ungefär vid samma tid, år 1905, skickade styrelsen för Landsföreningen för kvinnans politiska rösträtt i Stockholm ett brev till konungen. I brevet kräver de allmän rösträtt för kvinnor på lika villkor som för män.

Bildbearbetning: Stockholmskällan, CC-BY
Foto: Okänd fotograf, 1890 - 1903, Stadsmuseet i Stockholm
Citat: anspelar på brevet till konungen, 1905, Stockholms stadsarkiv

Kvinnlig rösträtt tillämpades första gången i Sverige under frihetstiden (1718–1772), då en viss kategori kvinnor hade en begränsad form av rösträtt, som sedan avskaffades. Kvinnors rätt att rösta väckte stor debatt i slutet av 1800-talet. Fredrik Theodor Borg lade fram en motion för kvinnlig rösträtt i riksdagen 1884, men den röstades ner med röstsiffrorna 53 mot 44. Även 1912 lades det fram ett lagförslag, som också röstades ner. Först 1919 gick slutligen ett lagförslag igenom, och andrakammarvalet 1921 blev därefter det första val i Sverige där allmän rösträtt för kvinnor praktiserades.

Fotografiet visar riksdagens plenisal 1917. Den 18 maj 1912 hålls en stor rösträttsdebatt i riksdagen. Dagen efter, den 19 maj, skriver Stockholms Dagblad om de olika personerna som uttalat sig. Herr Ossian Berger nämns i artikeln. Han är skeptisk mot den kvinnliga rösträtten då han inte tror att de flersta kvinnor vill ha rösträtt.

Bildbearbetning: Stockholmskällan, CC-BY
Foto: Wiklunds Ateljé, 1917, Stockholms Stadsmuseum
Citat: fritt hämtat ifrån tidningsartikeln "Stora rösträttsdebatter i riksdagen", Stockholms Dagblad 19 maj 1912,

Tillämpningen av rösträtten under frihetstiden 1718–1772 var inte enhetlig, och lokala variationer förekom. Lokala val hölls, där man på landsbygden valde präster till församlingarna, och i städerna borgmästare. Det hölls också riksdagsval, där företrädare till Sveriges ståndsriksdag valdes, även om adeln ärvde sina platser. Vid flera av valen under frihetstiden fanns kvinnor som röstade.

Fotografiet visar riksdagens plenisal 1917. Den 18 maj 1912 hålls en stor rösträttsdebatt i riksdagen. Dagen efter, den 19 maj, skriver Stockholms Dagblad om de olika personerna som uttalat sig. Herr Ossian Berger nämns i artikeln. Han är skeptisk mot den kvinnliga rösträtten då han inte tror att de flersta kvinnor vill ha rösträtt.

Bildbearbetning: Stockholmskällan, CC-BY
Foto: Wiklunds Ateljé, 1917, Stockholms Stadsmuseum
Citat: fritt hämtat ifrån tidningsartikeln "Stora rösträttsdebatter i riksdagen", Stockholms Dagblad 19 maj 1912,

Fotografiet visar en folksamling i Stockholm i samband med den politiska storstrejken 1902. Under en rösträttsdemonstration 21 april 1902 grips Anna Maria Engström. Hon anses ha stört ordningen genom att ropa ”Leve den allmänna rösträtten och kvinnans medborgarrätt!” Hon döms senare till att betala 50 kronor i böter för sitt uppförande.

Bildbearbetning: Stockholmskällan CC-BY
Foto: Andreas Hasselgren, 1902, Stadsmuseet i Stockholm, CC-BY
Citat: Fritt från dokument från Anna Maria Engström rättsfall, 1902. Stockholms stadsarkiv

Rösträtten till ståndsriksdagen, som formulerades enligt 1723 års riksdagsordning, var liksom den lokala rösträtten könsneutralt beskriven, vilket oavsiktligt gjorde kvinnor till väljare. Fram till 1757 deltog kvinnor i samtliga 11 val där vallängderna bevarats: i åtta av dessa användes en graderad skala, i de tre övriga rösträkning per capita. Kvinnor behöll rösträtten till riksdagen sedan deras rätt att rösta i borgmästarvalen avskaffats 1758, men röstade endast i 10 av de 33 val fram till 1772 där vallängderna bevarats. År 1772 avskaffades kvinnors rösträtt till riksdagsvalen av borgarståndet. Det kan tilläggas att de lokala valen engagerade de flesta väljare mer än riksdagsvalen och att även männen använde sin rösträtt mer i lokalvalen.

Fotografiet visar Anna Whitlock vid sitt skrivbord 1912. Hon var både skolpionjär och kvinnosakskämpe som kämpade för den kvinnliga rösträtten. Citatet är hämtat från ett brev till kungen, skickat av styrelsen för Landsföreningen för kvinnans politiska rösträtt i Stockholm 1905. Anna Whitlock ingick i dess styrelsen och hennes namn finns sist i brevet. I brevet kräver styrelsen allmän rösträtt för kvinnor på lika villkor som för män.

Bildbearbetning: Stockholmskällan, CC-BY
Foto: Okänd fotograf, 1912, Stadsmuseet i Stockholm
Citat: fritt hämtat från brev till konungen, 1905 Stockholms Stadsarkiv

När kvinnors rösträtt avskaffades 1772, upphävdes den först för skattebetalande ogifta kvinnor med egendom, och därefter för änkor. Attityden till kvinnors rösträtt skiftade lokalt; i Eskilstuna och Landskrona röstade 90 procent av alla röstberättigade kvinnor, och i Kalmar, Växjö, Västervik, Simrishamn, Ystad, Åmål, Karlstad, Bergslagen, Dalarna och Norrland fortsatte lokala myndigheter att acceptera att kvinnor röstade i riksdagsvalen trots förbudet 1772 vilket berodde på olika lokala tolkningar av valmanskapet. I Lund, Uppsala, Skara, Åbo, Göteborg och Marstrand efterlevdes dock förbudet mot rösträtt för kvinnor av år 1772 strikt.

Fotografiet visar Riksdagshuset från Strömgatan, vid tiden för debatterna om allmän och lika rösträtt i Sverige. Johan Thyrén var riksdagsledamot 1909-1917. Han tillhörde inte något parti, utan kallade sig omväxlande både "vänstervilde" och "högervilde".

Bildbearbetning: Stockholmskällan CC-BY
Fotograf: Okänd, 1905-1910. Stadsmuseet i Stockholm
Citat: Fritt efter Johan Thyréns inlägg i debatter om rösträtten i riksdagens första kammare. "Stora rösträttsdebatter i riksdagen" i Stockholms Dagblad, 19 maj 1912. Stockholms stadsarkiv

Fotografiet visar riksdagens plenisal 1917. Den 18 maj 1912 hålls en stor rösträttsdebatt i riksdagen. Dagen efter, den 19 maj, skriver Stockholms Dagblad om de olika personerna som uttalat sig. Herr Ossian Berger nämns i artikeln. Han är skeptisk mot den kvinnliga rösträtten då han inte tror att de flersta kvinnor vill ha rösträtt.

Bildbearbetning: Stockholmskällan, CC-BY
Foto: Wiklunds Ateljé, 1917, Stockholms Stadsmuseum
Citat: fritt hämtat ifrån tidningsartikeln "Stora rösträttsdebatter i riksdagen", Stockholms Dagblad 19 maj 1912,

Till följd av hungersnöd förlorade högern i andrakammarvalet 1917 och därmed uppstod en majoritet av liberaler och socialdemokrater som var för kvinnlig rösträtt, och även för lika rösträtt oavsett lön. Den högerdominerade förstakammaren fällde dock ett sådant förslag våren 1917, men för att inte riskera storstrejk, revolution och republik ändrade sig förstakammaren och röstade den 17 december 1918, då liberalen Nils Edén var statsminister, för att införa lika och allmän rösträtt i svenska kommunalval. Genom det första grundlagsbeslutet den 24 maj 1919 och det andra grundlagsbeslutet (en grundlagsändring kräver ett riksdagsval däremellan) den 26 januari 1921, kunde man slutligen införa lika och allmän rösträtt för kvinnor även för val till riksdagens båda kammare.

Fotografiet visar Sankt Eriksplan 1902 vilket är samma år som Fosterländska förbundet gav ut sin skrift Att tänka på innan man lofvar eller beslutar. I skriften argumenterar författarna mot allmän rösträtt, och menar att folket inte vill ha rösträtt utan att det bara är något som tidningarna skriver om.

Bildbearbetning: Stockholmskällan, CC-BY
Foto: Larssons Ateljé, 1902 Stadsmuseet i Stockholm, CC-BY
Citat: Fritt efter "Att tänka på innan man lofvar eller beslutar", Fosterländska förbundet 1902. Stockholms stadsarkiv

Fotografiet föreställer Signe Bergman som kämpade för den kvinnliga rösträtten. Hon var en av de ledande medlemmarna i den svenska organisationen Landsföreningen för kvinnans politiska rösträtt (LKPR) och dess ordförande mellan 1914-1917. År 1908 tackar Signe Bergman nej till att stödja ett upprop för yttrandefrihet. Hon vill istället lägga all sitt fokus på rösträttsfrågan.

Bildbearbetning Stockholmskällan CC-BY
Okänd fotograf, 1914, Stadsmuseet i Stockholm
Citat: fritt från Signe Bergmans brev 1908, Stockholms stadsarkiv.

Första- och andrakammarvalen i Sverige i september 1921 var därmed de första valen där kvinnor deltog. De fyra första kvinnorna i riksdagens andra kammare var Elisabeth Tamm för Liberala samlingspartiet, Nelly Thüring och Agda Östlund för Socialdemokraterna och Bertha Wellin för Högern/Lantmanna- och borgarepartiet. Till första kammaren blev Kerstin Hesselgren invald för Liberalerna. Rösträtt till andra kammaren hade den svenska medborgare som fyllt 23 år året före valåret. Rösträtt saknade den som inte fullgjort värnplikten, var förklarad omyndig, var satt i konkurs, var varaktigt försörjd av fattigvården eller som dömts enligt strafflagen att förlora sin rösträtt. 1922 hölls folkomröstningen om rusdrycksförbud där 50,8 procent röstade emot förbud. Det hade blivit mycket tydligare nej utan kvinnlig rösträtt.

Fotografiet visar en folksamling framför Rosendals slott i samband med unionskrisen med Norge 1905, samma år som Frida Stéenhoff höll sitt föredrag om rösträtten, Hvarför skola kvinnorna vänta?.

Bildbearbetning: Stockholmskällan CC-BY.
Fotograf: okänd, 1905. Stadsmuseet i Stockholm.
Citat: Fritt efter Frida Stéenhoff, 1905. "Hvarför skola kvinnorna vänta?". Stockholms stadsarkiv.

Tidslinjen har 21 årtal utplacerade, mellan 1858 – året då kvinnor över 25 kan ansöka i domstol om att bli myndiga – till 1921 då det första riksdagsvalet med allmän och lika rösträtt genomförs. Händelserna på tidslinjen ingår också i Historiskt Magasin: Demokratins genombrott.

Bildbearbetning: Stockholmskällan, CC-BY
Foto: Okänd fotograf, 1911, Stockholms stadsmuseum
Texten: fritt hämtad från texten Den kvinnliga rösträttsrörelsen - översikt av viktiga händelser 1906 Stockholms stadsarkiv

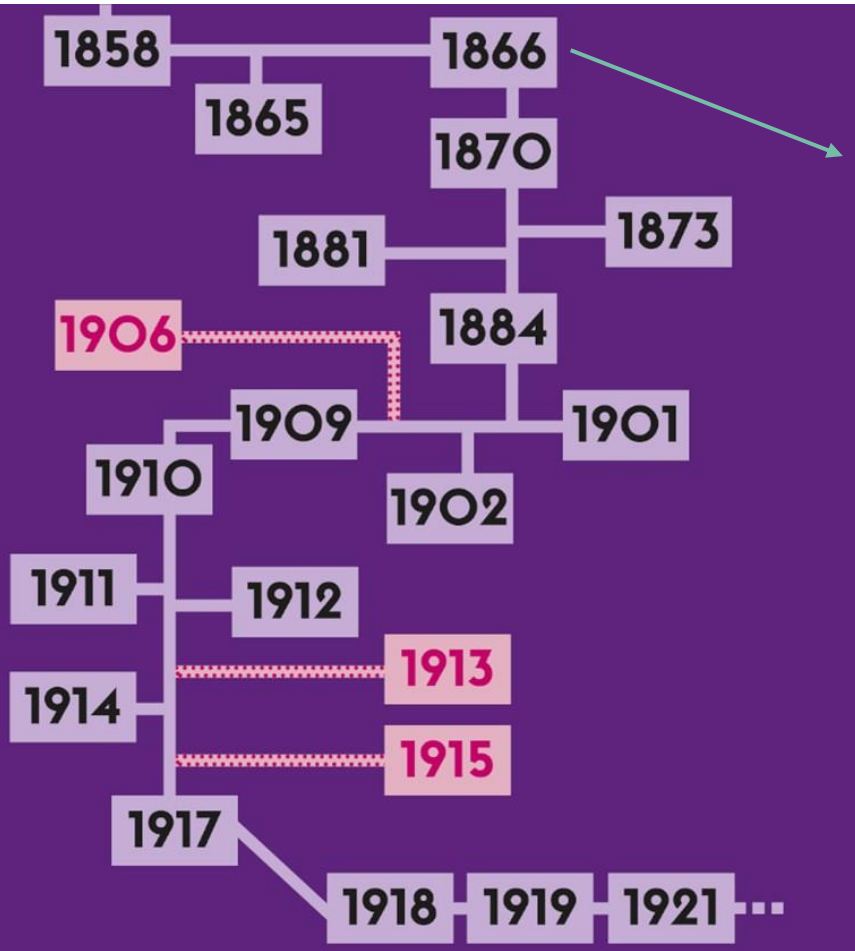

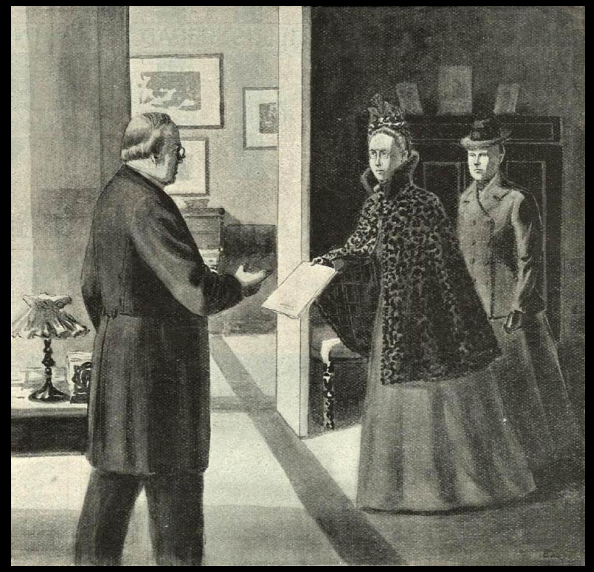

Agda Montelius and Gertrud Adelborg presents the petition of woman suffrage to prime minister Erik Gustaf Boström in 1899. Gertrud Virginia Adelborg (10 September 1853 in Karlskrona – 25 January 1942) was a Swedish feminist and a leading member of the women's rights movement. She was the daughter of Captain (naval) and noble Jacob Adelborg and Hedvig af Uhr, and the sister of painter Ottilia Adelborg and textile artist Maria Adelborg. She never married. Adelborg was educated by a governess at home and in girls schools. She worked as a teacher in 1874–79, and was employed at Svea hovrätt 1881–83.

Signe Wilhelmina Ulrika Bergman (10 April 1869–1960), was a Swedish feminist. She was the chairperson of the National Association for Women's Suffrage or LKPR in 1914–1917 and the Swedish delegate to International Woman Suffrage Alliance in 1909–1920. She was the organiser of the congress of the Sixth Conference of the International Woman Suffrage Alliance in 1911 and the editor of the paper of the LKPR, Rösträtt för kvinnor (Women suffrage).

Emilia Augusta Clementina Broomé, (1866–1925), was a Swedish politician (liberal), feminist and peace activist. She was the first woman in the Swedish legislative assembly (1914).

Frigga Carlberg Anna Fredrika Lundgren (Falkenberg 10 August 1851 – 1925), was a Swedish writer, social worker and feminist. She was a member of the central comity of the National Association for Women's Suffrage 1903–21 and chairman of the Gothenburg branch of the Swedish Society for Woman Suffrage in 1902–21.

Sofia Lovisa Gumaelius (8 December 1840 in Örebro – 23 January 1915 in Stockholm), was a Swedish businessperson.

Anna Margareta "Ann-Margret" Holmgren, Tersmeden (17 February 1850 – 12 October 1940), was a Swedish author, feminist and pacifist.

In 1902, two motions regarding women suffrage reform were presented to the Swedish Parliament. One was from the Minister of Justice Hjalmar Hammarskjöld, who suggested that married men be given two votes, as they could be regarded to vote in place of their wives as well.

Ellen Karolina Sofia Key ; 11 December 1849 – 25 April 1926) was a Swedish difference feminist writer on many subjects in the fields of family life, ethics and education and was an important figure in the Modern Breakthrough movement. She was an early advocate of a child-centered approach to education and parenting, and was also a suffragist. She is best known for her book on education, Barnets århundrade (1900), which was translated in English in 1909 as The Century of the Child.

Elin Matilda Elisabet Wägner (May 16, 1882 – January 7, 1949) was a Swedish writer, journalist, feminist, teacher, ecologist and pacifist. She was a member of the Swedish Academy from 1944.

Lydia Katarina Wahlström (28 June 1869 – 2 June 1954) was a Swedish historian, author and feminist. She was one of the founders of the National Association for Women's Suffrage and its chairman in 1907–1911.

Anna Whitlock (13 June 1852 – 16 June 1930), was a Swedish reform pedagogue, journalist, suffragette and feminist. She was co-founder and twice chairperson of the National Association for Women's Suffrage.

Karolina Olivia Widerström, (10 December 1856 in Helsingborg – 4 March 1949), was a Swedish doctor and gynecologist. She was the first female physician with a university education in her country. She was also a feminist and a politician, and engaged in the questions of sexual education and female suffrage. She was chairwoman of the National Association for Women's Suffrage and a member of the Stockholm city council.